

Motion till riksdagen 2025/26:3427

av Emma Nohrén m.fl. (MP)

Sverige behöver klimatanpassas för extremväder

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att staten måste ta ett större ansvar för att samordna klimatanpassningen och finansiera de investeringar som krävs, inte minst i transportinfrastrukturen där skogen spelar en central roll, och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förtydliga miljöbalkens hänsynsregler genom att införa tydliga krav på klimatanpassning inom skogsbruket och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa krav på samråd för samtliga skogsbruksåtgärder i utpekade riskområden och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett tillståndsförfarande för avverkning i branta och instabila områden och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Skogsstyrelsen utökat bemyndigande och resurser för att ställa krav på klimatanpassning vid skogsbruksåtgärder samt stärkt tillsyn och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att genomföra en översyn av nuvarande lagstiftning i syfte att identifiera och åtgärda hinder för ett effektivt klimatanpassningsarbete i skogsbruket och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en bred rådgivningskampanj riktad till skogsägare om klimatanpassning och naturnära skogsbruksmetoder och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Vi vet idag att klimatförändringar sker på grund av förbränning av fossila bränslen, men även avskogning och förändrad markanvändning bidrar. Effekterna är globala och omfattar stigande medeltemperaturer, förändrade nederbördsmonster, smältande glaciärer och höjda havsnivåer. Vi behöver göra allt vi kan för att minska utsläppen men samtidigt anpassa oss till de nya förhållandena och ta höjd för framtiden.

I det svenska skogslandskapet innebär klimatförändringarna ökade risker för ras, skred, erosion, stormskador och bränder. Ett framtida klimat med än större svängningar och fler ”fastlåsta” vädersystem förstärker riskerna genom att minska förekomsten av tjäle, höja grundvattennivåer vintertid och öka förekomsten av extrem nederbörd.

Skogen är en central del av vårt samhälles motståndskraft mot dessa risker, men kan också bli en försvagande faktor när den brukas på ett ohållbart sätt. Intensivt kalhyggesbruk i känsliga områden förstärker effekterna av klimatförändringarna och leder till skador på både miljö och samhällsviktiga funktioner. I kombination med kalhyggen ökar detta sannolikheten för omfattande skador på samhällsviktig infrastruktur och bebyggelse.

Skogsstyrelsen, Trafikverket och flera andra myndigheter har länge varnat för att kalavverkning i branta slänter ökar risken för erosion och ras, vilket i sin tur allvarligt kan drabba järnvägar och vägar. Trots detta har avverkningarna ökat istället för minskat i sådana här klimatkänsliga områden och skogsbolagen har på egen hand inte gjort tillräckliga anpassningar.

Skogsstyrelsen tog fram en rapport 2019 (Klimatanpassning av skogen och skogsbruket – Rapport 2019/23) som uppskattade kostnaderna för skador på vägnätet till följd av skogsbrukets påverkan på erosion, ras och skred till över en miljard kronor under en tioårsperiod. Vidare bedömer Skogsstyrelsen att kostnaderna för ras, skred och erosion kan fördubblas till 2050 och bli flerdubbelt högre vid seklets slut om inga ytterligare anpassningsåtgärder vidtas. Detta innebär inte bara ökade kostnader, utan också ökade risker för människors säkerhet.

Trafikverket har konstaterat också att skogsbruksåtgärder årligen utlöser incidenter med ras eller erosion som skadar vägar och järnvägar. I vissa fall har situationerna varit så allvarliga att människoliv riskerats.

Skogsstyrelsen har i sin rapport Skogsbruksåtgärder och skador på samhällsfunktioner – Rapport 2021/9 identifierat omkring 500 000 hektar mark i Sverige med förhöjd risk för erosion, ras, översvämningar och skred. Totalt finns 68 400 riskområden, varav 42 procent innehåller vägar, järnvägar, byggnader eller vattenskyddsområden.

Det rör sig om cirka 120 000 byggnader, däribland 50 000 bostäder och 2 400 byggnader för samhällsfunktioner. Detta visar tydligt att riskerna inte bara är en naturvårdsfråga, utan även en samhällsekonomisk och säkerhetsmässig fråga.

Skogsstyrelsen framhåller att dagens lagstiftning inte ger tillräckliga möjligheter att ställa krav på klimatanpassning i skogsbruket. Det saknas bemyndigande för centrala åtgärder som minskar riskerna för brand, stormskador, erosion, påverkan på samhällsfunktioner och hänsyn till renskötselområdet. Även när bemyndiganden finns används de inte alltid fullt ut. Exempelvis kan Skogsstyrelsen redan idag ställa krav på hyggesstorlek i avrinningsområden för att minska vattenrelaterade skador, men detta görs i mycket begränsad omfattning.

Miljöbalkens hänsynsregler behöver förtydligas så att klimatanpassning blir ett rättsligt bindande krav. Ett försiktighetsperspektiv bör tillämpas, även händelser med låg sannolikhet men med allvarliga konsekvenser måste omfattas.

Myndigheterna pekar också på att samrådsförfarandet enligt dagens regler inte är tillräckligt långtgående. Kalhyggen kan genomföras sex veckor efter en avverkningsanmälan om inte Skogsstyrelsen ingriper och anmälan innehåller inte alltid tillräcklig information för att avgöra om åtgärden planeras i ett känsligt område.

För att minska riskerna bör samrådsplikt omfatta alla skogsbruksåtgärder i riskområden.

Därutöver bör ett tillståndsförfarande införas för avverkning i branta och instabila områden.

För att klimatsäkra skogsbruket krävs ett samlat paket av åtgärder:

- Förtydliga miljöbalkens hänsynsregler genom att införa tydliga krav på klimatanpassning inom skogsbruket i klimatkänsliga områden för att förebygga ökade risker.
- Krav på samråd i utpekade riskområden så att Skogsstyrelsen kan stoppa eller villkora riskfyllda åtgärder.
- Ett tillståndsförfarande för avverkning i branta och instabila områden för att förhindra särskilt skadliga avverkningar.
- Ett förtydligande av miljöbalken med bindande krav på klimatanpassning.
- Utökat bemyndigande och resurser till Skogsstyrelsen för att myndigheten ska kunna agera mer effektivt.
- En översyn av lagstiftningen för att identifiera och åtgärda hinder för klimatanpassning, i linje med vad flera myndigheter och experter efterfrågat.
- En bred rådgivningskampanj riktad till skogsägare, om klimatanpassning och naturnära skogsbruksmetoder.

Att klimatanpassa vårt samhälle handlar ytterst om att skydda människor, samhällen och den infrastruktur vi alla är beroende av. En hållbar skogspolitik måste ta klimatförändringarnas risker på största allvar.

Det är både en miljö- och samhällsekonomisk nödvändighet att stoppa kalhyggen i särskilt klimatkänsliga områden och att skärpa regelverket kring klimatanpassning av skogsbruket. Sverige behöver en nationell kraftsamling för klimatanpassning, och ett skogsbruk som gör skogen mer motståndskraftig mot klimatförändringar.

Emma Nohrén (MP)

Katarina Luhr (MP)

Linus Lakso (MP)

Amanda Palmstierna (MP)

Rebecka Le Moine (MP)